

საქართველოში მოგების გადასახადის რეფორმის ზოგიერთი შედეგის შესახებ

თამთა ქორიძე
სტუ დოქტორანტი

რეზიუმე

მოგების გადასახადის რეფორმის განხორციელების საწყის ეტაპზე მოსალოდნელი იყო საგადასახადო შემოსავლების მკვეთრი შემცირება. კვლევებზე დაყრდნობით დადებითი ეფექტის მისაღებად საჭირო იქნებოდა რამდენიმე წლიანი მოლოდინი. თუმცა საგადასახადო შემოსავლების შემცირებას ადგილი არ ქონია, რადგან რეფორმის უარყოფითი შედეგების საკომპენსაციოდ მოხდა აქციზის გადასახადის ზრდა, რამაც გამოიწვია სამომხმარებლო პროდუქტებზე ფასების მატება და ეროვნული ვალუტის გაუფასურება.

აღნიშნული რეფორმის პოზიტიურ შედეგად შეგვიძლია მივიჩნიოთ: ინვესტიციების გარკვეულწილად სტიმულირება, საგადასახადო შემოსავლების გაუჯობესებისათვის ნაკლებეფექტიანი საბიუჯეტო დანახარჯების შემცირება, კაპიტალის და პროდუქტიულობის მეტ-ნაკლები ზრდა და გრძელვადიანი მიზნებისთვის ეკონომიკური ზრდის სტიმულირება. თუმცა აქვე უნდა გამოვყოთ მთავარი ნეგატიური ეფექტი, თუ საგადასახადო შემოსავლების დანაკლისის შევსება ხდება შრომის დაბეგვრის, ან სხვა გადასახადების ცვლილების ხარჯზე, ასეთ შემთხვევაში ადგილი ექნება თანმდევ ეკონომიკურ პრობლემებს, მაგალითად, როგორებიც არის: საგადასახადო სისტემის პროგრესულობის შემცირება, ეკონომიკაში შემოსავლების გადანაწილებასთან დაკავშირებული გამონეგევი, ეროვნული ვალუტის გაუფასურება და ა.შ..

საკვანძო სიტყვები: მოგების გადასახადი, საგადასახადო რეფორმა, ეკონომიკა, გადასახადები.

შესავალი

სახელმწიფოს ეკონომიკური განვითარება და წინსვლა დიდ-ნილად არის დამოკიდებული ქვეყნის საგადასახადო პოლიტიკაზე. მსოფლიოში უკვე ფართოდ არის დანერგილი პრაქტიკა - გარკვეული ეკონომიკური ჩავარდნების კომპენსირებისა სხვადასხვა ტიპის საგადასახადო რეფორმებით, რომლებიც ძირითადად მიმართულია არსებული რესურსების მაქსიმალურად რეალიზების, ეკონომიკური დანაკარგების ლიკვიდაციისა და საბალოო ჯამში კეთილდღეობის უზრუნველსაყოფად. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში საქართველომ არა ერთი მნიშვნელოვანი საგადასახადო რეფორმების ტალღა მიიღო.

ძირითადი ტექსტი

ესტონური ეკონომიკის მსგავსად საქართველოც გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყანათა რიცხვს მიეკუთვნება. ესტონური გამოცდილება და მის მაგალითზე მიღწეული ეკონომიკური შედეგები გახდა სწორედ საფუძველი საქართველოში ამ ინოვაციური საგადასახადო რეფორმის დანერგვისა. რეფორმას საფუძვლად უდევს პირდაპირპროპორციული, ნა-მახალისებელი ეფექტი, როგორც მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებაში, ასევე აღებული მისი ცალკეული კომპონენტების მიმართ, იქნება ეს ინვესტიციები, თუ საგარეო ვაჭრობა, როლ-მებიც, თავის მხრივ, ეკონომიკური ზრდის მთავარ კომპონენტებს წარმოადგენენ.

რეფორმის უპირატეს, ინოვაციურ ნაწილს წარმოადგენდა მიდგომა, რომლის მიხედვითაც საწარმოების მოგების გადასახადით დაბეგვრა გადავადდებოდა მანამ, სანამ არ მოხდება მოგების განაწილება.

მთავარი კითხვაა - რატომ მოგების გადასახადი? მსოფლიო ეკონომიკურ გამოცდილებაზე დაყრდნობით ისეთი გადასახადის გაუქმებას, ან განაკვეთის შემცირებას, რომელსაც პირდაპირი გავლენა აქვს ეკონომიკურ განვითარებაზე, ან რომლიც ადმინისტრირების კუთხით ყველაზე დიდ სირთულეს წარმოადგენს, პოტენციურად მოყვება ყველაზე მაღალი ეკონომიკური ეფექტი.

საქართველოს შემთხვევაში ფართოდ დანერგილი ცვლილების მიუხედავად რეფორმა გადასახადის განაკვეთს არ შეხება და კვლავ 15% დარჩა, მაგრამ გადასახადის დაანგარიშება ხდება დასაბეგრი განაცემის თანხიდან განაკვეთის გამოყოფით. კონკრეტულად: დასაბეგრი მოგება იყოფა 0.85-ზე და შემდეგ დაიანგარიშება ამ თანხის 15%.

განხორციელებული რეფორმის საფუძველზე, საწყის ეტაპზე მოსალოდნელი იყო მკვეთრი ნეგატიური ეფექტები, რომლის სავარაუდო გამოხატულებაც უნდა ყოფილიყო მოკლევადიან პერიოდში მთლიანი შიდა პროდუქტის გარკვეული დოზით კლება. დადებითი ეფექტის მისაღებად მოლოდინის შუალედად მიიჩნევენ რამოდენიმე წელს, რომლის ვადის გასვლის შემდგომაც შესაძლებელი გახდებოდა უარყოფითი ეფექტების აღმოფხვრა და მდგომარეობის სასურველი სცენარით განვითარება.

რეფორმამ კრიტიკოსებს მოლოდინები გაუცრუა. მის დანერგვასთან დაკავშირებული პოტენციური რისკები - საბიუჯეტო დანაკარგების თვალსაზრისით, არ გამართლდა. მარკოეკონომიკური მაჩვენებლების საფუძველზე საბიუჯეტო შემოსავლების შემცირების ფაქტი არ დაფიქსირდა. პირიქით, მთავრობის მიერ შემუშავებულმა ამ რეფორმამ საკმაოდ დადებითი როლი ითამაშა მწარმოებლურობისა და დანაზოგების ზრდის ნაწილში. ის თანხები, რომლებიც მოგების გადასახადის სახით მოგების წარმოშობისთანავე გადაიხდებოდა ბიუჯეტში უკვე საწარმოს განკარგულებაში რჩებოდა მოგების საბოლოო განაწილება-მდე ან ქვეყნიდან გატანის მომენტამდე. ამგვარმა რეგულაციის შემოღებამ გაზარდა კომპანიების წვდომა ფულად სახსრებზე და წახალისა მიღებული მოგების რეინვესტირების ინტერესი იმავე ან ახალ საქმეში.

საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ბიუჯეტის შესრულების მონაცემებიდან გამომდინარე საერთო საგადასახადო შემოსავლების სახით მიღებულმა თანხებმა 2017 წელს - 8,999,307.4 მლნ ლარი, ხოლო 2018 წელს - 10,506,000 მლნ ლარი შეადგინა, 2019 წელს - 11,418,000 მლნ ლარი. რეფორმის ფონზე საგადასახადო შემოსავლების ყოველი მომდევნო წლის მაჩ-

ვენებელი აღემატებოდა წინა წლის მაჩვენებელს. 2017-2018 წლებში მხოლოდ ამ რეფორმის შედეგად ბიზნეს სექტორში დარჩა 1 მილიარდ ლარზე მეტი ლიკვიდური აქტივები, რომლებიც ბიზნესმა კომპანიის განსავითარებლად გამოიყენა. 2017 წელს რეისნვესტირების მოცულობა 2-ჯერ გაიზარდა და 657 მილიონ დოლარს მიაღწია. 2018 წელი კი თითქმის 67%-ით მეტი იყო რეინვესტირების კუთხით, ვიდრე წინა წელი.

დიაგრამა #1 გვიჩვენებს ეკონომიკური ზრდის ტენდენციებს 2013 წლიდან მიმდინარე პერიოდის ჩათვლით.

წყარო: <http://www.economy.ge/?page=ecoreview&s=37>

რეფორმის ეფექტურობა გამოხატული იქნა ეკონომიკურ ზრდაში, თუმცა ამ ზრდას არ ჰქონია მკვეთრად აღმავალი მაჩვენებელი, გრძელვადიან პერიოდში თანდართული პანდემიის პირობებში სამომავლო ვარაუდების გაკეთება კი მეტად რთულია.

იგივე რეფორმის ზეგავლენა პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებზე საკმაოდ საინტერესო სურათს გვაძლევს, რადგან მკვეთრი ზრდას არც აქ ქონია ადგილი. შეგვიძლია ვიხილოთ დიაგრამა #2 რომელიც ასახავს ინვესტიციების მოცულობას საქართველოში 2013-2019 წლებში.

დიაგრამა #2

წყარო: <http://www.economy.ge/?page=ecoreview&s=37>

დიაგრამის ანალიზი ცხადყოფს, რომ მოგების გადასახადის რეფორმის კონკრეტული მისია, რომელიც გულისხმობდა პირდაპირი ინვესტიციებისთვის მიმზიდველი გაეხადა ეკონომიკური გარემო, სრულად ვერ განხორციელდა. აქვე უნდა ავლენოთ, რომ უცხოური ინვესტიციების ზრდა მხოლოდ ცაკლეული ტიპის გადასახადის რეფორმაზე ვერაფრით იქნება დამოკიდებული.

მაკროეკონომიკური მაჩვენებლების გაანალიზების საფუძველზე ვხედავთ, რომ გარდაუვალი უარყოფითი ფისკალური ეფექტის დადგომის უპირობობის მიუხედავად საგადასახადო შემოსავლების თვალსაზრისით ბიუჯეტში მკაფიო დანაკარგი არ დაფიქსირებულა, მაშინ როდესაც 2017 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის საგადასახადო შემოსავლებში მოგების გადასახადის სახით მიღებულმა თანხამ შეადგინა 756 ათასი ლარი, რაც 299,380 ლარით ნაკლები იყო 2016 წლის ფაქტიურ მაჩვენებელზე, 2018 წელს იგივე მაჩვენებელმა - 740 ათასი ლარი, ხოლო 2019 წელს 866,288 ლარი, რაც იმაზე მიუთითებს,

რომ ყოველწლიური მატების მიუხედავად ეს მაჩვენებელი მაინც დაბალი რჩებოდა რეფორმამადელ მაჩვენებელთან შედარებით. მაშინ რამ გამოიწვია ეკონომიკური ზრდა და რა დაუჯდა სახელმწიფოს ამ რეფორმის განხორციელებით გამოწვეული რისკების დაზღვევა?

მსგავსი ტიპის რეფორმის პირობებში, მსოფლიოში დამკვიდრებულ პრაქტიკას წარმოადგენს რეფორმის შედეგად შემოსავლების შემცირების განეიტრალება სხვა გადასახადებიდან შემოსავლების მობილიზაციით, ან ადმინისტრირების გაუმჯობესების, ან საგადასახადო განაკვეთების ცვლილების გზით. საქართველოში რისკის პრევენციის სახით გატარდა ფისკალური ცვლილებები არაპირდაპირ გადასახადებთან მიმართებაში, რამაც მოახდინა მოგების გადასახადის რეფორმის შედეგად მიღებული ფისკალური დანაკარგის ლიკვიდაცია. ცვლილებები აქციზის გადასახადში, გამოიწვია სწორედ იმ ფაქტმა, რომ მოხდარიყო მოგების გადასახადის რეფორმის საფუძველზე გამოწვეული დანაკლისის შევსება. 2017 წლიდან მოიმატა ფასმა მთელ რიგ პროდუქტებზე, რასაც მოყვა ლარის გარკვეულწილად გაუფასურება. სანყის ეტაპზე განხორციელებული რეფორმის საფუძველზე ეკონომიკურ ზრდას ნამდვილად ჰქონდა ადგილი, თუმცა ეს დროებითი მატება გამოწვეული იყო რიგითი მომხმარებლების ჯიბის ხარჯზე, რომლებსაც გაუძვირდათ სანყი, თამბაქო და სხვა სამომხმარებლო პროდუქტები.

დასკვნა

აღნიშნული რეფორმის პოზიტიურ შედეგად შეგვიძლია მივიჩნიოთ: ინვესტიციების გარკვეულწილად სტიმულირება, საგადასახადო შემოსავლების გაუმჯობესებისათვის ნაკლებფექტიანი საბიუჯეტო დანახარჯების შემცირება, კაპიტალის და პროდუქტიულობის მეტ-ნაკლები ზრდა და გრძელვადიანი მიზნებისთვის ეკონომიკური ზრდის სტიმულირება. თუმცა აქვე უნდა გამოვყოთ ნეგატიური ფაქტორებიც. კერძოდ, ცალკეული კვლევები გვეუბნება, რომ თუ საგადასახადო შემოსავლების დანაკლისის, რომელიც გამოიწვია მოგების გადასახა-

დის მკვეთრმა შემცირებამ, შევსება ხდება შრომის დაბეგვრის, ან სხვა გადასახადების ცვლილების ხარჯზე, ასეთ შემთხვევაში ადგილი ექნება თანმდევი ეკონომიკურ პრობლემებს, მაგალითად როგორებიც არის: საგადასახადო სისტემის პროგრესულობის შემცირება, ეკონომიკაში შემოსავლების გადანაწილებასთან დაკავშირებული გამოწვევები, ეროვნული ვალუტის გაუფასურება და ა.შ..

აქვე გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ რეფორმის ფისკალურ პარამეტრებზე ზემოქმედების პერიოდი გათვლილია საშუალოვადიან/გრძელვადიან პერსპექტივებზე. ამ მნიშვნელოვან ფაქტორზე დაყრდნობით კი საკმაოდ რთულია მოკლევადიან პერსპექტივაში ვისაუბროთ მიღწეული შედეგების უდავო წარმატებულობასა, თუ წარუმატებლობაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს საგადასახადო კოდექსი თბილისი, 2020
2. მ. მიქელაშვილი საგადასახადო პოლიტიკა თეორია და პრაქტიკა, თბილისი, 2013
3. Agnes Benassy-Quere, Benoit COure, pierre Jacquet and Jean Pisari-Ferry „Economic Policy Theory and Practice”, University OXFORD, 2010;
4. J.Cordes D.Ebel G.Gravelle „The encyclopedia of taxation & tax policy” 2005;
5. Weltman B. Small „Business Taxes” 2011;
6. https://old.rs.ge/common/get_doc.aspx?id=10792
7. <https://www.mof.ge/5303>
8. <https://forbes.ge/news/1388/mogebis-gadasaxadis-reforma.-miTebi-da-sinamd vile>
9. <http://eugeorgia.info/ka/article/541/estonuri-modelis-qartuli-perspeqtivebi/>
10. <https://bm.ge/ka/article/quotmogebis-gadasaxadis-reformis-shedegad-2017-18-wlebshi-biznesshi-miliardi-lari-darchaquot/59294>

REFERENCES

1. Tax code of Georgia 2020
2. M. Mikelashvili Tax Politics – Theory and Practices 2013;
3. Agnes Benassy-Quere, Benoit COure, pierre Jacquet and Jean Pisari-Ferry „Economic Policy Theory and Practice”, University OXFORD, 2010;
4. J.Cordes D.Ebel G.Gravelle „The encyclopedia of taxation & tax policy” 2005;
5. Weltman B. Small „Business Taxes” 2011;
6. https://old.rs.ge/common/get_doc.aspx?id=10792
7. <https://www.mof.ge/5303>
8. <https://forbes.ge/news/1388/mogebis-gadasaxadis-reforma.-miTebi-da-sinamd vile>
9. <http://eugeorgia.info/ka/article/541/estonuri-modelis-qartuli-perspeqtivebi/>
10. <https://bm.ge/ka/article/quotmogebis-gadasaxadis-reformis-shedegad-2017-18-wlebshi-biznesshi-miliardi-lari-darchaquot/59294>

ABOUT SOME RESULTS OF THE PROFIT TAX REFORM IN GEORGIA

Tamta Koridze

Doctoral Student of GTU

RESUME

A sharp decrease in tax revenues was expected at the initial stage of the implementation of the profit tax reform. On the basis of the studies, it would take several years of waiting to get the positive results. However, the reduction in tax revenues did not take place as the excise tax had increased to compensate the negative consequences of the reform, which resulted in rising prices of the consumer products and the devaluation of the national currency.

The following can be considered as the positive consequences of the mentioned reform: stimulation of the investments to some extent, reduction of the inefficient budget expenditures to improve tax revenues, increase of the capital and productivity more or less, and stimulation of the economic growth for long-term purposes. On the other hand, here we should also highlight the main negative consequence of the reform, if the tax revenue deficit is filled at the expense of labor taxation or other tax changes, then there will be accompanying economic problems, such as: reducing the progress of the tax system, challenges related to the redistribution of income in the economy, the devaluation of the national currency, etc.

Key words: Profit tax, tax reform, economics, taxes.